

RESPIRATORY DISEASES OF FARM ANIMALS

Erkinova Latofat Umidjon qizi

Samarkand Institute of Veterinary Medicine Tashkent Branch
Chief Specialist of the Department of Education Quality Control
Latofat-erkinova@mail.ru
Tel: +998933799444

Annotation: One of the direct causes of the development of respiratory diseases is the failure to comply with the necessary standards during the care and lactation of animals. Violation of the temperature-humidity system in buildings is caused by ventilation, high pollution of the air in the building with gases and dust. Damage to the respiratory system disrupts the cardiovascular, digestive, digestive, and other systems. Therefore, early detection, treatment, prevention of diseases of the respiratory system is an urgent and important task of the practice of zoology, veterinary sciences.

Keywords: Respiratory system, rhinitis, tracheitis, trachea, clinical signs, anamnesis, sinusitis.

QISHLOQ XO ‘JALIGI HAYVONLARINING NAFAS OLIISH A’ZOLARI KASALLIKLARI

Erkinova Latofat Umidjon qizi

Samarqand Veterinariya Meditsinasi Instituti Toshkent Filiali
Ta'lim sifatini nazorat qilish bo'limi bosh mutaxassisi
Latofat-erkinova@mail.ru
Tel: +998933799444

Annotatsiya: Nafas tizimi kasalliklari rivojlanishining bevosita sabablaridan biri –bu hayvonlarni saqlash va sut emizish davrida zaruriy me'yorlarga amal qilmaslik hisoblanadi. Binolardagi harorat-namlik tizimining buzilishi, shamollashlar, binodagi havoni gazlar va chang bilan yuqori darajada ifloslanganligi natijasida kelib chiqadi. Nafas tizimi a'zolari zararlanganda yurak-qon tomiri, hazm qilish, ayirish, va boshqa tizimlar faoliyatini ishdan chiqaradi. Shu sababli, nafas tizimi kasalliklarini erta aniqlash, davolash, oldini olish zoologiya, veterinariya fanlari amaliyotining dolzarb va muhim vazifasidir.

Kalit so'zlar. Nafas olish tizimi, rinit, traxeit, traxeya, klinik belgilar, anamnez, gaymorit.

Hozirgi kunga kelib, veterinariya va qishloq xo'jaligi fanlari jadal sur'atlarda rivojlanib bormoqda. Qishloq xo'jaligi hayvonlaridan sifatli nasl olish uchun ularning sog'lig'iga alohida e'tibor berish kerak.

Hayvonlarning yuqumsiz kasalliklaridan biri hisoblangan Nafas olish a'zolari kasalliklari yetarli darajada hayvonlarga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Nafas olish tizimi kasalliklari ikki guruhga bo'linadi:

1. Yuqori nafas yo'llari kasalliklari.
2. O'pka va plevra kasalliklari.

Rinit-burun shilliq pardasining yallig'lanishi.

Kechishiga ko'ra, o'tkir va surunkali, paydo bo'lishi bo'yicha birlamchi va ikkilamchi, yallig'lanish jarayoniga ko'ra, kataral, krupoz va follicular turlariga bo'linadi. Barcha turdagi

hayvonlar kasallanadi, ayniqsa, yosh hayvonlar ko'proq aziyat chekadi. Kasallikning rivojlanishida asosiy sabablardan biri- hayvonlarni saqlash va oziqlantirish qoidalarining buzilishi hisoblanadi. Cho'chqalar va yirik shoxli molar burun bo'shlig'i shilliq qavati mexanik, termik va kimyoviy ta'sirotlarning bevosita ta'siri natijasida, masalan, oziqlantirishda chang bilan nafas olish, bino havosi ammiak yoki issiq bug' bilan to'yinganda, sovib ulgurmagan oziqani qabul qilish, bevosita ammiak bilan ishlov berilgan silos bilan oziqlantirishda rivojlanadi.

Surunkali kataral rinit-uzoq davom etadigan kasallik, vaqt-vaqti bilan qo'zg'alishlar kuzatiladi, kasal hayvon ozib ketib, ishchanlik va mahsuldorlik pasayib ketadi. Burun shilliq pardasi oqarib ketadi. Kasallik natijasida uzoq bitmaydigan yaralar paydo bo'ladi va tuzalgandan keyin o'rnida chandiqlar hosil qiladi. Kasallikning oldini olish uchun, birinchi navbatda, hayvonlarni oziqlantirish, saqlash va parvarishlash texnologiyasiga to'liq amal qilish kerak. Shilliq pardalarni qitiqlovchi (chang, issiq, kuchli hidli oziqa, ammiak gaziga to'yingan havo) ta'sirotlarni bartaraf etishga alohida e'tibor qaratish lozim. Traxeit-traxeys shilliq pardasining yallig'lanishi.

Hayvonlarda traxeit mustaqil kasallik sifatida emas, balki laringit, bronxit kasalliklarining asorati sifatida qayd etiladi. Ishchi hayvonlar, itlarda bo'yinturiq va bo'yinbog'lar o'lchamlari mos kelmasligi, hayvonlarni saqlash va oziqlantirish sharoitlarining buzilishi, shamollash, terlaganda sovuq suv berish, haddan tashqari issiq oziqa yedirish, shilliq pardalarni qitiqlovchi gazlar va chang bilan uzoq vaqt davomida nafas olish, og'iz orqali dori kiritishda shilliq pardalarni jarohatlash sabab bo'ladi.

Kasallikning kechishi-shilliq pardalarda yallig'lanish jarayoni kechishi sababli og'riq, yo'tal, nafas olishda qiyinchiliklar kuzatilib, havo almashinuvini buzilishiga olib keladi. Yallig'langan shilliq parda orqali qon va limfaga zaharli moddalar kirib boradi va tana harorati ko'tarilib, yurak-qon tomir tizimida yetishmovchilik kuchayadi. Davolash- kasallikning rivojlanishiga sababchi bo'lgan ta'sirotlar bartaraf etiladi.

Pnevmoniya-o'pka to'qimasining yallig'lanishi. Nafas olish tizimi kasalliklari ichida keng tarqalgan kasallik hisoblanadi. Bu kasallik bilan zararlangan hayvonlarda asosiy o'zgarishlar o'pka to'qimasida rivojlanadi. Yallig'lanishning giperemiya bosqichida, jarohatlangan o'pka yiriklashgan qizg'ish-ko'kimtir rangda, suvda cho'kmaydi, kesimda bronxlar boisib ko'rilsa, bo'shlig'idan qizil ko'piksimon modda ajralib chiqadi.

Davolash. Har bir pnevmoniya kasalligi bilan aniqlangan hayvon yuqumli kasalliklarga gumon qilinishi kerak va alohida xonalarga ajratilib davolanadi. Oziqa ratsioniga sifatli ko'k o'tlar kiritilib, suv cheklovsiz beriladi. Ishtaha bo'lmaganda zond orqali kuniga 2-3 mahal atala shaklidagi suyuq oziqaga glukoza va askorbin kislotasi qo'shib beriladi.

Bronxopnevmoniya

O'pka bo'laklari va bronxlarning yallig'lanishi bo'lib, kataral ekssudat hosil bo'lishi va bronx hamda alveolalar bo'shlig'i u bilan to'lishiga aytiladi. Asosan, yosh hayvonlarni o'stirish va bo'rdoqlash davrida uchraydi.

Davolashda faqatgina dori vositalaridan foydalanib, etiologik ta'sirotlar bartaraf etilmasa, yuqori terapevtik natijaga erishish mumkin emas. Shuning uchun davolash choralari majmuaviy tarzda olib borilishi zarur. Antibiotiklarni qo'llashdan oldin, mikrofloraning antibiotik sezgirligini aniqlash kerak.

Xulosa qilib aytganda barcha nafas olish tizimi kasalliklari hayvonlar sog'lig'iga sezilarli darajada jiddiy xavf solishi mumkin. Kasalliklarning oldini olishda hayvonlarni yashash sharoitiga, oziqlanishiga alohida e'tibor berish lozim. Yuqoridagilarning barchasi agroferma rahbarlari, veterinariya shifokorlarining muhim vazifasi hisoblanadi. Kasalliklarning oldi olinsa, hayvonlarning sog'lig'ida muammo bo'lmaydi, hamda ularning ko'payishi va mahsuldorligi ortib boradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. M.B. Safarov, M.M. Safarov. "Qishloq xo'jaligi hayvonlarining ichki yuqumsiz kasalliklari." Toshkent-"ILM ZIYO"-2013.
2. Internet saytlari:
3. 1.http.www.ziyonet.uz.
4. 2.http.www.Crome.uz.
5. 3.http:www.Google.uz.
6. 4.www.arxiv.uz.
7. 5.http.svmi.tf.uz.